

Školský vzdělávací program

ISCED 3A - gymnázium

Etická výchova

1.ročník

2. ročník

Časová dotácia predmetu

Vzdelávací program z etickej výchovy pre 1. ročník a 2. ročník je spracovaný na základe štátneho vzdelávacieho programu s dotáciou 1 hodina týždenne, 33 hodín ročne.

Charakteristika predmetu

Poslaním povinne voliteľného predmetu etická výchova je vychovávať osobnosť s vlastnou identitou a hodnotovou orientáciou, v ktorej úcta k človeku a k prírode, spolupráca, prosociálnosť a národné hodnoty zaujímajú významné miesto. Pri plnení tohto cieľa sa neuspokojuje iba s poskytovaním informácií o morálnych zásadách, ale zážitkovým učením účinne podporuje pochopenie a interiorizáciu (zvnútornenie) mravných noriem a napomáha osvojeniu správania sa, ktoré je s nimi v súlade. Pripravuje mladých ľudí pre život v tom zmysle, aby raz ako dospelí prispeli k vytváraniu harmonických a stabilných vzťahov v rodine, na pracovisku, medzi spoločenskými skupinami, v národe a medzi národmi. Etická výchova sa prvom rade zameriava na výchovu k prosociálnosti, ktorá sa odráža v morálnych postojoch a v regulácii správania žiakov. Pre etickú výchovu je primárny rozvoj etických postojov a prosociálneho správania. Jej súčasťou je aj rozvoj sociálnych zručností /otvorená komunikácia, empatia, pozitívne hodnotenie iných.../ ako aj podpora mentálnej hygieny, podieľa sa na primárnej prevencii porúch správania a učenia.

Ciele učebného predmetu

Cieľom etickej výchovy ako povinne voliteľného predmetu na stredných školách je:

- umožniť žiakom na primeranej úrovni pomenovať a vysvetliť základné etické postoje a spôsobilosti,
- ďalej rozvíjať a zdokonaľovať u žiakov základné etické postoje a spôsobilosti, osvojené na základnej škole, ako sú sebaovládanie, pozitívne hodnotenie seba a druhých, komunikačné zručnosti, tvorivé riešenie medziľudských vzťahov atď.,
- umožniť žiakom na primeranej úrovni vysvetliť základné etické pojmy, súvislosť medzi hodnotami a normami,
- vysvetliť žiakom princípy náboženskej i nenáboženskej etiky, ukázať im cestu k pochopeniu a tolerovaniu správania a názorov spoluobčanov a spolužiakov,
- vysvetliť žiakom dôležité hodnoty a etické normy, súvisiace so životom a zdravím, rodinným životom, rodičovstvom a sexualitou, ekonomickým životom a prácou v povolani, posilniť u žiakov rozvíjanie morálneho úsudku a zmyslu pre zodpovednosť,
- pomocou zážitkových metód, nácviku a prepojením osvojeného správania s každodenným životom umožniť žiakom osvojiť si základné postoje a spôsobilosti, súvisiace s uvedenými hodnotami a normami.

Kľúčové kompetencie

1. komunikačné schopnosti a spôsobilosti
2. personálne a interpersonálne schopnosti
3. schopnosti tvorivo a kriticky riešiť problémy
4. formovať občiansku spoločnosť

Vzdelávací štandard vedie k rozvoju kľúčových kompetencií definovaných Miléniom vždy v rámci možnosti vývinového obdobia.

Vzdelávací štandard

Vzdelávací štandard etickej výchovy vo svojej obsahovej časti zahŕňa základné poznatky z tematického okruhu – základné učivo. Vo svojej výkonovej časti delíme

vzdelávací štandard na socio-afektívnu zložku osobnosti (čo predpokladáme, že môže žiak prežívať) i osvojené formy správania, alebo viditeľné smerovanie k žiaducemu správaniu tieto tri zložky „vzdelávacieho štandardu“ chápeme ako vzťah medzi poznaním, afektívnym prežívaním a konatívnou stránkou žiaka. Kognitívne znalosti spolu s afektívnym prežívaním sú predpokladom pre hodnotovú reflexiu a následnú motiváciu pre požadované správanie. Zároveň očakávané správanie rozvíja afektívitu a posilňuje kognitívny rozmer o vlastnú skúsenosť.

Vzhľadom na špecifiká etickej výchovy soci-afektívna a konatívna časť výkonového štandardu je ideálnym výsledkom snahy učiteľa i žiaka. Nemôžeme ho taxatívne vyžadovať, kvôli rôznorodosti osobnosti žiakov a ich sociálnych prostredí, ale môžeme k nemu spoločným úsilím smerovať.

1. ročník

Komunikácia (9)

Obsahový štandard: Žiak vie vysvetliť pravidlá začatia, udržania a ukončenia rozhovoru, pozná pravidlá kultivovaného vyjadrovania citov.

Výkonový štandard- socio-afektívny: Žiak chápe dôležitosť empatie v komunikácii, chápe a akceptuje zásady kultivovaného vyjadrovania citov.

Výkonový štandard- konatívny: Žiak je schopný začať, udržať i ukončiť rozhovor, je schopný kultivovane vyjadrovať svoje city.

Dôstojnosť ľudskej osoby (9)

Obsahový štandard: -Žiak vie vysvetliť pôvod dôstojnosti ľudskej osoby, vie zdôvodniť akceptáciu omylu, iného názoru, iného životného štýlu v rámci úcty k osobe.

Výkonový štandard- socio-afektívny: Žiak chápe svoje silné a slabé stránky a má povedomie vlastnej hodnoty a hodnoty iných, sebaovládanie hodnotí ako jeden z prvkov sebaúcty.

Výkonový štandard- konatívny: Žiak v správaní prejavuje rešpekt a úctu voči osobám iného svetonázoru, inej sexuálnej orientácie, voči iným rasám a etnikám – voči každej ľudskej osobe.

Etika sexuálneho života (9)

Obsahový štandard: - Žiak pozná a vie prezentovať zásady etiky sexuálneho života, pozná metódy regulácie počatia a vie ich vysvetliť, vie vysvetliť príčiny a dôsledky pohlavných chorôb a AIDS.

Výkonový štandard - socio-afektívny: Žiak chápe, že aj sexuálny život musí byť integrovaný do zdravého životného štýlu, preto je v ňom potrebné akceptovať etické prvky ako zodpovednosť, sebaovládanie, sebaúctu- úctu k iným.

Výkonový štandard - konatívny: Žiak-v oblasti sexuality sa prejavuje zodpovedne, vo vzťahoch s osobami opačného pohlavia je rozvážny.

2. ročník

Dobré vzťahy v rodine(9)

Obsahový štandard: Žiak pozná a vie vysvetliť dôležitosť rodiny pre život človeka , vie vysvetliť jej funkcie,

Výkonový štandard - socio-afektívny: Žiak chápe svoje miesto v rodine a svoj podiel na jej

dobrách i zlyhávaniach, chápe život svojich rodičov a súrodencov, usiluje sa o pozitívny vzťah k starým rodičom a širšej rodine.

Výkonový štandard- konatívny: Žiak je schopný konštruktívneho dialógu s rodičmi a súrodencami, pozitívne participuje na živote rodiny.

Filozofické zovšeobecnenie dosiaľ osvojených etických zásad

(9)

Obsahový štandard: Žiak vie vysvetliť termíny hodnota a norma a ich vzťah, pozná mravné

aspekty demokratického občianstva a význam prosociálnych vzorov pre výchovu v jednotlivých kultúrach.

Výkonový štandard- socio-afektívny: Žiak chápe súvislosti medzi normou a hodnotou a je

ochotný dodržiavať všeobecne akceptovateľné mravné normy.

Výkonový štandard- konatívny: Žiak v správaní je prítomný hodnotový rámec, angažuje sa za spoločné dobro.

Etika práce, etika a ekonomika (9)

Obsahový štandard: Žiak vie vysvetliť pojem profesijná etika a jej zásady, pozná pojem

„etický kódex zamestnanca“ a vie ho vysvetliť a uviesť príklady jeho zásad.

Výkonový štandard- socio-afektívny: Žiak chápe dôležitosť profesijnej etiky, rozumie hodnotám súťaživosti a kooperácie na pracovisku, je pripravený vytvárať dobré vzťahy na pracovisku, je pripravený vytvárať dobré vzťahy na pracovisku.

Výkonový štandard- konatívny: Žiak pri spoločnej práci v škole rešpektuje pravidlá „fair play“, je schopný rešpektovať autoritu, k zadaným úlohám sa stavia zodpovedne, na dodržanie slova vynaloží osobnú snahu i námahu.

Rozširujúce učivo

Vzhľadom na časovú dotáciu školský vzdelávací program preberá štátny vzdelávací program a nemá rozširujúce učivo.

Prierezové témy/ medzipredmetové vzťahy

Etická výchova súvisí aj s vyučovaním iných učebných predmetov, avšak sústreďuje sa na etický aspekt problémov. Napríklad využíva úryvky z literárnych diel a prvky výtvarnej výchovy, ale so zameraním na senzibilizáciu žiaka pre etické problémy a pozitívne vzory správania. Etická výchova v tematickom celku Etika sexuálneho života sa zameriava na etický aspekt ochrany života, využívajúc pritom poznatky z vyučovania biológie.

Hodiny dejepisu, slovenského jazyka a literatúry dávajú príležitosť na rozhovor o etických problémoch, na prezentáciu pozitívnych vzorov správania a rozvíjania komunikácie v rozličných komunikačných situáciách. Umožňuje rozvíjať schopnosť objavovať nové kreatívne spôsoby riešenia problémov i bežných situácií v každodennom živote.

Etická výchova v tematickom celku Etika práce, etika a ekonomika sa zameriava na osvojenie si etického kódexu zamestnanca a na prosociálne správanie, využívajúc pritom poznatky z vyučovania náuky o spoločnosti.

Metódy a formy práce – stratégie vyučovania

Etická výchova vychováva k mravnej zrelosti tým spôsobom, že navodzuje aktivity, ktoré:

1. napomáhajú prežitie a pochopenie etických hodnôt najmä prostredníctvom vnímania situácií, prírody, seba a druhých (senzibilizácia),
2. uľahčujú porozumenie a interiorizáciu súvisiacich hodnôt a noriem (hodnotová reflexia),
3. umožňujú nácvik zodpovedajúceho správania (nácvik v podmienkach triedy),
4. prenos skúseností, osvojených v škole, do každodenného života (zovšeobecnenie a prenos).

Tieto štyri body predstavujú štyri metodické kroky, nevyhnutné pre účinnú etickú výchovu (pozri Lencz, 1994, kap. 4.2).

Učebné zdroje - literatúra

Etická výchova nepoužíva učebnicu. Podnety na činnosť nachádza učiteľ v metodických príručkách a v iných materiáloch, ako aj v obsahu vyučovacích predmetov. Aktualizuje ich podľa podmienok skupiny, cieľov a obsahu etickej výchovy.

Metodické materiály pre etickú výchovu obsahujú ku každému tematickému celku bohatú ponuku aktivít. Z nich si učiteľ vyberie tie, ktoré považuje za vhodné vzhľadom na svoje osobné dispozície, vek študentov a iné okolnosti. Učiteľ má k dispozícii najmä metodický materiál, vydaný Metodicko-pedagogickým centrom na Tomášikovej ul. č. 4, P.O.Box č. 14, 820 09 Bratislava.

Absetz, B.: Robíme to spolu. Bratislava : Hevi, 1996. ISBN 80-85518-52-1

Amnesty International: Deťom o Všeobecnej deklarácii ľudských práv. Bratislava : Archa, 1992. ISBN 80-7115-035-5

Heidbrink, H.: Psychologie morálního vývoje. Praha : Portál, 1997. ISBN 80-7178-154-1

Kovaliková, S.- Olsenová, K.: Integrované tematické vyučovanie. Bratislava : Faber, 1996. ISBN 80-967492-6-9

Lencz, L.: Pedagogika etickej výchovy. Výchova k prosociálnosti. Bratislava : Metodické centrum v Bratislave, 1998.

Lencz, L.: Metódy etickej výchovy. Bratislava: Metodické centrum v Bratislave, 1993.

Lencz, L. – Križová, O.: Metodický materiál k predmetu etická výchova, Bratislava: Metodické centrum v Bratislave, 1997.

Páleník, L.: Prosociálne správanie. In: Vybrané kapitoly zo psychológie. Bratislava: Metodické centrum v Bratislave, 1995.

Podhradský, J. – Kucek, J.: Vieš to? Bratislava: SPN, b.r. ISBN 80-08-01767-8

Kolláriková, Z. – Pupala, B.: Predškolská a primárna pedagogika. Predškolská a elementárna pedagogika. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7

Roche Olivar, R.: Etická výchova. Bratislava : Orbis Pictus, 1992.

Vacek, P.: Morální vývoj v psychologických a pedagogických souvislostech. Hradec Králové : Gaudeamus, 2002. ISBN 80-7041-101-5

Hodnotenie predmetu podľa Zásad hodnotenia a klasifikácie na školský rok 2010/2011 podľa vyhlášky MŠ č. 231 z roku 2009.

Na hodine etickej výchovy žiakov nehodnotíme známku. Je vhodné a žiaduce jednotlivcov slovne oceniť počas hodiny a skupinu žiakov priebežne i na konci

hodiny. Žiaci by mali tiež mať priestor na vyjadrenie, ako sa cítili, ako sa im hodina páčila, v čom by privítali zmenu.

Odporúčania pre vyučovanie/Zásady a odporúčania

Základom výchovno-vzdelávacieho procesu etickej výchovy je zážitkové učenie, ktoré učiteľ v jeho technikách, cvičeniach a aktivitách prispôsobuje veku žiakov a situácii v žiackom kolektíve. Aktivity pomáhajú precítiť etické hodnoty, uľahčujú porozumieť normám, ktoré súvisia s očakávaným správaním, umožňujú nácvik zodpovedajúceho správania a prenos získaných skúseností do správania sa v reálnom svete.

Účinnosť etickej výchovy vo veľkej miere závisí od špecifického vzťahu, ktorým je predovšetkým dobroprajný, partnerský, priateľský, ale náročný a vo svojich požiadavkách dôsledný vzťah k žiakovi.

Obsah etickej výchovy je orientovaný na atribúty, ktoré treba v dieťati rozvíjať, aby sme dosiahli výchovné ciele. Tieto atribúty sa premietajú v tematických celkoch učebných osnov. Ide o tzv. desať základných tém a šesť aplikačných tém:

1. otvorená komunikácia
2. dôstojnosť ľudskej osoby, sebaúcta, pozitívne hodnotenie seba
3. pozitívne hodnotenie iných
4. tvorivosť a iniciatíva
5. vyjadrovanie citov
6. empatia
7. asertivita
8. reálne a zobrazené vzory
9. prosociálne správanie – pomoc, darovanie, delenie sa, spolupráca, priateľstvo
10. komplexná prosociálnosť
11. etika – hľadanie koreňov prosociálneho správania
12. etika a ekonomické hodnoty
13. etika a náboženstvá – tolerancia a úcta
14. rodina, v ktorej žijem
15. výchova k manželstvu a rodičovstvu
16. ochrana prírody a životného prostredia.

Tematický výchovno-vzdelávací plán 1.ročník

Cieľ	Téma	Počet hodín	Kompetencie	Vzdelávací štandard		
				Obsahový štandard/obsah	Výkonový štandard	
					Socio-afektívny	Konatívny
Uviesť do predmetu	Úvodná hodina	1 SEP		Žiak : -chápe pojmy <i>etická výchova etika</i> ,	Žiak: -vie pojmy použiť v rozhovore,	Žiak: -vie pojmy odlišiť od iných pojmo,
Uožiť žiakom na primeranej úrovni pomenovať a vysvetliť základné etické postoje a spôsobilosti	Komunikácia Nadviazanie, udržovanie a ukončenie rozhovoru. Vyjadrenie pozitívnych a negatívnych citov. Empatia a asertivita v komunikácii. Zdravá a nezdravá kritickosť. Tvorivé riešenie medzil'udských vzťahov prostredníctvom úcty k iným a otvorenej komunikácie. Komunikácia ako prostriedok prosociálneho správania.	9 SEP OKT NOV DEC	komunikačné schopnosti personálne a interpersonálne schopnosti schopnosti tvorivo a kriticky riešiť problémy formovať občiansku spoločnosť	-vie vysvetliť pravidlá začatia, udržania a ukončenia rozhovoru, - pozná pravidlá kultivovaného vyjadrovania citov,	-chápe dôležitosť empatie v komunikácii, -chápe a akceptuje zásady kultivovaného vyjadrovania citov,	- je schopný začať, udržať i ukončiť rozhovor, - je schopný kultivovane vyjadrovať svoje city,
Ďalej rozvíjať a zdokonaľovať u žiakov základné etické postoje a spôsobilosti, osvojené na základnej škole, ako sú	Dôstojnosť ľudskej osoby Poznanie svojich silných a slabých stránok. Sebaovládanie a sebvýchova. Pozitívne hodnotenie druhých, umenie hľadať prijateľný kompromis. Pochopenie a akceptovanie ľudí,	9 JAN FEB MAR		-vie vysvetliť pôvod dôstojnosti ľudskej osoby, - vie zdôvodniť akceptáciu omylu, iného názoru, iného životného štýlu v rámci úcty k osobe,	-chápe svoje silné a slabé stránky a má povedomie vlastnej hodnoty a hodnoty iných, - sebaovládanie hodnotí ako jeden	-v správaní prejavuje rešpekt a úctu voči osobám iného svetonázoru, inej sexuálnej orientácie, voči iným rasám a etnikám – voči každej ľudskej osobe,

<p>sebaovládanie, pozitívne hodnotenie seba a druhých, komunikačné zručnosti, tvorivé riešenie medziľudských vzťahov</p>	<p>ktorí majú iný svetonázor. Ľudská dôstojnosť a náboženská etika. Rešpekt a úcta k iným rasám, etnikám, handicapovaným ľuďom</p>		<p>komunikačné schopnosti</p>		<p>z prvkov sebaúcty,</p>	
<p>Vysvetliť žiakom dôležité hodnoty a etické normy, súvisiace so životom a zdravím, rodinným životom, rodičovstvom a sexualitou, ekonomickým životom a prácou v povolání, posilniť u žiakov rozvíjanie morálneho úsudku a zmyslu pre zodpovednosť</p>	<p>Etika sexuálneho života Počatie a prenatálny život. Zdržanlivosť a vernosť ako optimálna prevencia pohlavne prenosných chorôb a AIDS, odporúčaná WHO. Dôsledky predčasného sexuálneho života, prirodzené a umelé metódy regulácie počatia, hodnota ľudského života, mravný dopad promiskuitného života, pornografie na človeka.</p> <p>Tvorivé riešenie medziľudských vzťahov a problémov každodenného života</p> <p>Záverečná hodina</p>	<p>9 APR MÁJ JÚN</p> <p>4</p> <p>1</p>	<p>personálne a interpersonálne schopnosti</p> <p>schopnosti tvorivo a kriticky riešiť problémy</p> <p>formovať občiansku spoločnosť</p>	<p>- pozná a vie prezentovať zásady etiky sexuálneho života,</p> <p>- pozná metódy regulácie počatia a vie ich vysvetliť,</p> <p>- vie vysvetliť príčiny a dôsledky pohlavných chorôb a AIDS,</p> <p>-</p>	<p>-chápe, že aj sexuálny život musí byť integrovaný do zdravého životného štýlu, preto je v ňom k potrebné akceptovať etické prvky ako zodpovednosť, sebaovládanie, sebaúctu- úctu k iným.</p>	<p>-v oblasti sexuality sa prejavuje zodpovedne,</p> <p>- vo vzťahoch s osobami opačného pohlavia je rozvážny.</p>

Tematický výchovno-vzdelávací plán 2.ročník

Cieľ	Téma	Počet hodín	Kompetencie	Vzdelávací štandard		
				Obsahový štandard/obsah	Výkonový štandard	
					Socio-afektívny	Konatívny
Uviesť do predmetu	Úvodná hodina	1 SEP		Žiak : -chápe pojmy <i>etická výchova etika</i> ,	Žiak: -vie pojmy použiť v rozhovore,	Žiak: -vie pojmy odlišiť od iných pojmov,
Ďalšie rozvíjanie a zdokonaľovanie základných etických postojov a spôsobilostí žiakov osvojených na základnej škole.	Dobré vzťahy v rodine Rodinné spoločenstvo a ja. Očakávania mojich rodičov a ich kompatibilita s mojimi očakávaniami. Pochopenie života mojich rodičov a súrodencov a z toho vyplývajúce korigovanie alebo upevnenie správania. Fungujúca rodina a prevencia voči kriminalite a závislostiam.	9 SEP OKT NOV DEC	personálne a interpersonálne schopnosti schopnosti tvorivo a kriticky riešiť problémy	- pozná a vie vysvetliť dôležitosť rodiny pre život človeka - vie vysvetliť jej funkcie,	- chápe svoje miesto v rodine a svoj podiel na jej dobrách i zlyhávaniach - chápe život svojich rodičov a súrodencov - usiluje sa o pozitívny vzťah k starým rodičom a širšej rodine ,	- je schopný konštruktívneho dialógu s rodičmi a súrodencami - pozitívne participuje na živote rodiny ,
Pomocou zážitkových metód, nácviku a prepojenia osvojeného správania s každodenným životom umožniť žiakom	Filozofické zovšeobecnenie dosiaľ osvojených etických zásad Súvislosť medzi hodnotami a mravnými normami, medzi právnymi a mravnými	9 JAN FEB MAR	formovať občiansku spoločnosť	- vie vysvetliť termíny hodnota a norma a ich vzťah - pozná mravné aspekty demokratického občianstva a význam	- chápe súvislosti medzi normou a hodnotou a je ochotný dodržiavať všeobecne akceptovateľné mravné normy,	- v správaní je prítomný hodnotový rámec - angažuje sa za spoločné dobro,

<p>osvojit' si základné postoje a spôsobilosti, súvisiace s uvedenými hodnotami a normami.</p>	<p>normami. Svedomie, rozvíjanie morálneho úsudku. Česť, pravda, poznanie a kultúra ako etická hodnota. Mravné aspekty národného uvedomenia a demokratického občianstva. Význam prosociálnych vzorov pre výchovu v jednotlivých kultúrach</p>		<p>komunikačné schopnosti</p> <p>personálne a interpersonálne schopnosti</p> <p>schopnosti tvorivo a kriticky riešiť problémy</p>	<p>prosociálnych vzorov pre výchovu v jednotlivých kultúrach,</p>		
<p>Umožniť žiakom na primeranej úrovni vysvetliť základné etické pojmy a hodnoty (zamestnanie, povolanie, profesijná etika, etický kódex zamestnanca, súťaživosť, kooperácia, pravidlá „fair play“).</p>	<p>Etika práce, etika a ekonomika Zamestnanie a povolanie, práca a odpočinok. Profesijná etika. Etické hodnoty súťaživosti a spolupráce. Pravidlá „fair play“ v ekonomicko-pracovných vzťahoch. Etický kódex zamestnanca. Prosociálne správanie ako vedomé vytváranie dobrých vzťahov na pracovisku. Tvorivé riešenie medzil'udských vzťahov a problémov každodenného života Záverečná hodina</p>	<p>9 APR MÁJ JÚN</p> <p>4</p> <p>1</p>	<p>formovať občiansku spoločnosť</p>	<p>- vie vysvetliť pojem profesijná etika a jej zásady - pozná pojem „etický kódex zamestnanca“ a vie ho vysvetliť a uviesť príklady jeho zásad</p>	<p>- chápe dôležitosť profesijnej etiky - rozumie hodnotám súťaživosti a kooperácie na pracovisku - je pripravený vytvárať dobré vzťahy na pracovisku - je pripravený vytvárať dobré vzťahy na pracovisku</p>	<p>- pri spoločnej práci v škole rešpektuje pravidlá „fair play“ - je schopný rešpektovať autoritu - k zadaným úlohám sa stavia zodpovedne - na dodržanie slova vynaloží osobnú snahu i námahu</p>

